

Förstörelsen

Pär Eliaeson

Regeringskvarteret i Oslo är sex år efter terrorattentatet 22:a juli 2011 en plats starkt präglad av de bråkdelar av en sekund som explosionen varade. I ett slag förändrades en hel stadsdel i sin fysiska struktur omedelbart. En arkitektur som verkar orubblig och oförstörbar blir på ett ögonblick påmind om sin totala förgänglighet. Att bygga upp någonting tar stor möda och lång tid, att förstöra samma struktur och all den sociala och estetiska laddning den samlat på sig visar sig kunna vara enkelt.

Regeringskvarteret, Oslo

Foto: Pär Eliaeson

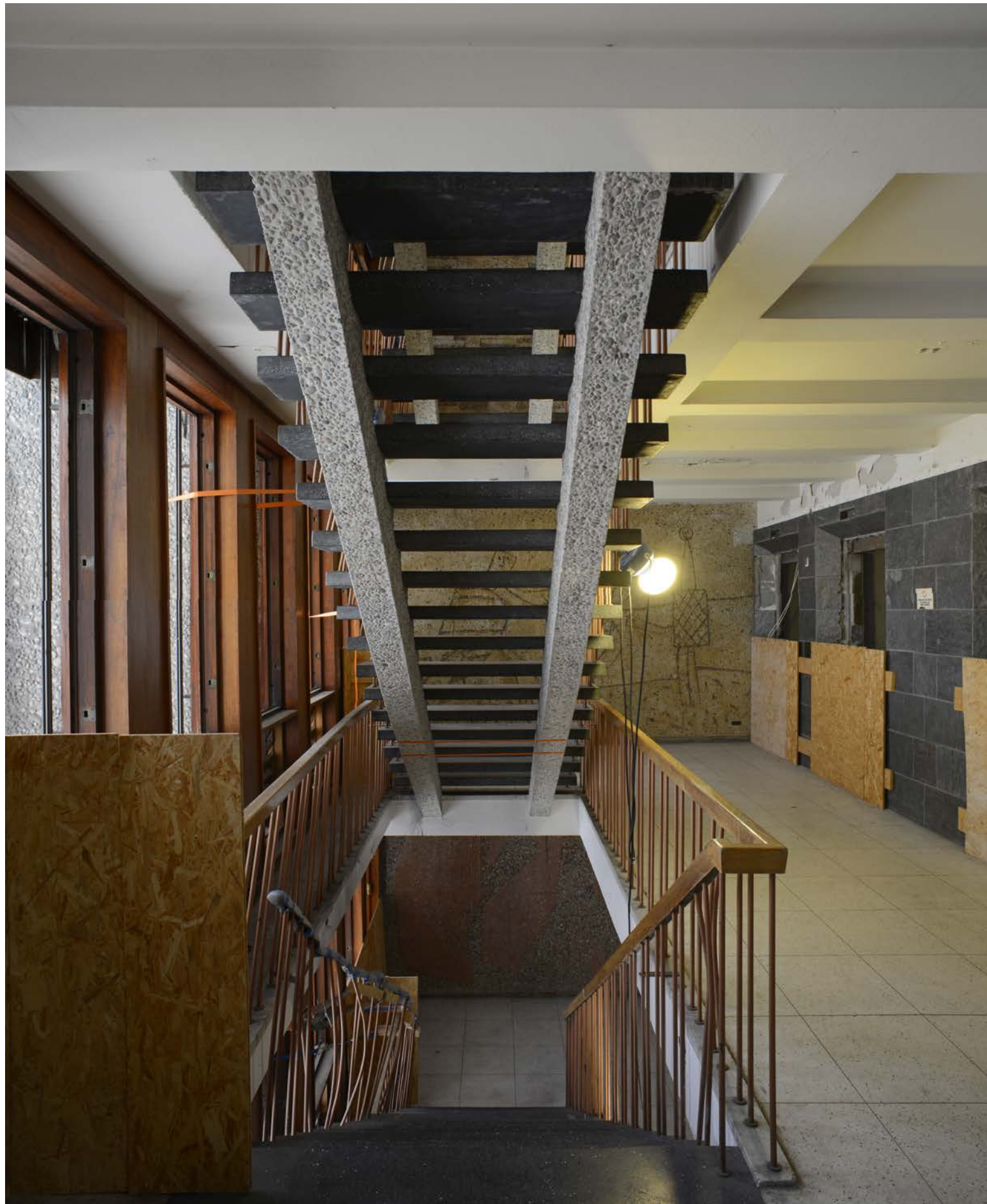
Regeringskvarteret, Oslo

H-blocket

Foto: Pär Eliaeson

För mig vilar över regeringskvarteret fortfarande en tät stämning, färgad av undergång och naket brutalt våld. Fasader märkta av hänsynslösa krossande och splittrande krafter, kraftiga armerade betongkonstruktioner knäckta som torra grenar. Att stiga in i höghuset helt nära där attentatsmannen parkerade sin apterade vita skåpbil blir andäktigt. Vi går upp för den trappa som löper upp genom hela byggnaden i det centrala trapphuset. Trappräcket i stål sitter kvar och visar sig deformerat och förvridet av explosionen, spåret av den råa kraften har stelnat och vittnar i sin oformlighet om en både slumpmässig och obeveklig tryckvåg.

Praktiskt taget alla fönster i gatufasaden blåstes ut av explosionen, kvar sitter dock fortfarande karmarna och vi ser utslagna flisor och avbrutna delar i avtagande grad när vi stiger upp genom våningarna. Kontorsplanen bestod förutom betongstommen av lätta byggdelar. Dom är idag bortsanerade och höghusets struktur står ouppvärmad kvar. Det är svårt att avgöra om den flagnande färgen är spår av explosionen eller klimatets verkan under sex år. Med hjälp av trappans deformation och fönstrenas skador är det lätt att fantisera om det inferno av trä, gips och kontorens pappersark som långsamt lägrade sig i en dödstystnad. Men nere på gatan går också att se den pelare som endast står meter från detonationspunkten, den är endast ytligt skadad – har mycket starkt stått emot kraften. Det var aldrig i närheten av att den skulle ge vika, den bär upp byggnaden som den alltid har gjort. Den visar att amatörmässigt apterad konstgödsel och tunnplåt inte alltid förmår göra så mycket åt våra långa professionella traditioner och gemensamma ansträngningar i betong.

Regeringskvarteret, Oslo

Bild: Team Urbis

En tävling om ett nytt regeringskvarter har avgjorts, men har inte gett ett omedelbart positivt resultat. Tävlingsens upplägg har kritiserats och resultatet överklagats. Till vinnare i tävlingen utsågs Team Urbis, ett omfattande samarbete mellan arkitektkontoren Nordic – Office of Architecture, Haptic Architects, SLA, Bjørbekk & Lindheim och teknikkonsulterna COWI, Aas-Jakobsen, Ingeniør Per Rasmussen, Rambøll, Asplan Viak, Scenario, NIKU och Norsam. Tävlingsförslagen visar att tävlingsprogram har brister, alltför stor yta har skrivits in förutsättningarna. Oavsett utformning sväller byggnaderna över kvarterets bräddar och verkar starkt och dominerande på omgivningen. Denna nyexploatering beskrivs av den statliga byggherren Statsbygg som en läkande åtgärd för kvarteren omkring, kallad ”byreparasjon”.

I de uppblåsta volymkraven ryms små möjligheter till respekt och upprättelse för den struktur som trots allt stod emot attentatet. Höghuset kallat H-blocket får stå kvar i sin sin struktur, men återupprättas eller respektfullt nytolkas inte. En bevarandestrید har uppstått kring det så kallade Y-blocket, som egentligen inte skadades så allvarligt. Byggnaden är originellt och tidstypiskt formgiven med inslag av brutalistiska picassomuraler i fasad. Med denna byggnad borttagen blir den moderna kompositionen av regeringskvarteret osynlig och de övriga ingående delarna meningslösa. Men den befintliga byggnaden går inte ihop med det nya regeringskvarterets upplägg författad av den statliga byggherren Statsbygg.

Regeringskvarteret, Oslo

Y-blocket

Foto: Pär Eliaeson

Förstörelsen i regeringskvarteret tydliggör värderingarna av den arkitektur som stod före 22:e juli 2011. Tämlichen omgående revs den byggnad som kallas S-blocket, en konventionell kontorsbyggnad från 1978. Förutom det originella Y-blocket planeras rivning av en byggnad kallad R4 från 1988, likaså en tämligen anonym kontorsbyggnad. Ironiskt nog har S-blocket och R4 samma arkitekt som upphovsman. Vård mer respekt verkar höghuset H-blocket, men i liggande förslag transformeras det till den tämligen generiska businessarkitektur som präglar hela kvarteret. Den numeriskt äldsta byggnaden i komplexet, jugendbyggnaden G-blocket har aldrig varit i fara i några planer. Hur stötande det än kan låta är det uppenbart att förstörelsen i regeringskvarteret inte slutade den 22:a juli 2011. Den enkla sanningen att all rivning är en minuspost i byggandet ignoreras. Den symboliska aktionen att återupprätta och vårda brutalt och orättfärdigt förstörd kulturmiljö förvaltas inte.

Den segdragna processen och oförmågan att resa nya byggnader eller reparera de skadade vittnar om det öppna och demokratiska samhällets sårbarhet. En maktfullkomlig och fascistisk aktion rederar på en sekund ut ett byggnadsverk, att läka det uppkomna såret med goda krafter tar lång tid och kräver stort samförstånd. Det är inte en lätt sak att upprätthålla en tro på öppenhet och demokrati med sådana överväldigande konkreta skillnader i den uppenbara praktiken. Det går att se den totalitära och enväldiga aktionens effektivitet och lockelse, en aktion som nästan blivit normaliserad i vår samtid. Men sådana prövningar av motsatta värden kan också stärka samhällets goda krafter, om vi tar till vara processens förtjänster. ■

